



Международно Висше Бизнес Училище
International Business School

**СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА
РЕЖИМА ЗА ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ
СЪГЛАСНО ОБЩИЯ РЕГЛАМЕНТ ОТНОСНО
ЗАЩИТА НА ДАННИТЕ В СЧЕТОВОДНАТА ДЕЙНОСТ**

АВТОРЕФЕРАТ

на Милена Светломирова Миткова

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по
Икономика и управление (Индустрия) в ПН 3.8 Икономика

Научен ръководител:

доц. д-р Даниела Венциславова Георгиева

проф. д-р Ирина Цакова

СОФИЯ

2025

Дисертационният труд се състои от 240 страници, от които: титулна, съдържание, списък на използваните съкращения, списък на графики, таблици и фигури, посвещение. Съдържанието включва увод – 7 страници, основен текст (три глави) – 140 страници, и заключение – 8 страници. Библиографията е в обем от 21 страници, описана по стандарт БДС 690-2021, и обхваща в това число литературни, нормативни и онлайн източници – 169 на брой, от които: 91 бр. на английски език, 2 бр. на немски език, 1 бр. на турски език, 2 бр. на испански език, 1 бр. на холандски език, 2 бр. на италиански език, 2 бр. на френски език, 1 бр. на полски език, 1 бр. шведски, 66 бр. на български език.

В дисертационния труд има и 5 бр. приложения – 52 страници. В основния текст на дисертационния труд са включени: 23 бр. таблици и 20 фигури.

Авторът на дисертационния труд е докторант в самостоятелна форма на обучение в Международното Висше Бизнес Училище – Ботевград.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на изследването

Развитието на информационните и комуникационните технологии предполага възникването на нови цифрови инструменти за събиране, обработка и съхранение на лични данни и дигитална трансформация във всички аспекти на стопанските взаимоотношения на национално и международно равнище. Резултат от тези тенденции е появата на рискове за сигурността и неприкосновеността на персоналната информацията и вероятни щети от измами, злоупотреби и възпрепятстването на упражняването на права за физическите лица (Datenschutzkonferenz (DSK), 2018). Вследствие се създават множество международни актове, които да регулират и предотвратяват негативните последици от неправомерен и нерегламентиран достъп до индивидуална информация за лицата. Поради тази причина на европейско равнище се приема за приложение Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година (ОРЗЛД). Нормативът отчита влиянието на технологичния прогрес и глобализацията¹. Счетоводителите от специализираните счетоводни предприятия² обработват чрез специфични цифрови инструменти и технологии различни видове и категории лични данни с цел осъществяване на

¹ Под „глобализация“ се разбира „интеграция на пазари, национални държави и технологии ...по начин, който дава възможност на индивиди, корпорации и националните държави да достигат по света по-далеч, по-бързо, по-дълбоко и по-евтино от всякога“, според Friedman (2012: 7 – 8).

² За целите на дисертацията и в обхвата на теоретичното и емпирично изследване, под „специализирани счетоводни предприятия“ се има предвид всяко лице, регистрирано по Търговския закон (ТЗ), в чийто предмет на дейност е включено организиране на счетоводно отчитане и съставяне на финансови отчети, съгласно параграф 1, точка 27 от Допълнителните разпоредби на Закон за счетоводството.

дейността си. Потенциално нарушение в сигурността е възможно да доведе до уронване на престижа на организацията, но и до налагането на санкции и наказания със сериозна икономическа тежест³. Внедряването на нови счетоводни софтуерни решения за събиране, обработка и съхранение на данни създава рискове за информационната сигурност. Причина за това е уязвимост на системите към кибератаки и неоторизиран достъп, които могат да компрометират съхраняваната финансова информация и лични данни. В допълнение, неидентифицирането и неразграничаването на възможните рискове и тяхното въздействие върху личната информация от счетоводителите има за резултат липса на прилагане на достатъчно подходящи мерки от техническо и организационно естество. Това предопределя **актуалността** на темата за специфичните особености при прилагане на режима за защита на личните данни в счетоводната дейност.

2. Цели и задачи на дисертационния труд

Разработката има за **цел теоретико-практическо проучване и анализ на специфични особености при прилагането на режима за защита на личните данни по Общия регламент в счетоводната дейност, с фокус върху въздействието на дигитализацията в специализирани предприятия в България.**

За постигане на целта в настоящата дисертационна разработка са изведени следните **изследователски задачи**:

- да се идентифицират приоритетно използваните цифрови технологии в счетоводната дейност, за да се очертаят основните

³ През 2019 г. се осъществи „неоторизиран достъп до около 3% от информацията, съдържаща се в базите данни на НАП“ (Комисия за защита на личните данни (КЗЛД) 2022).

предимства, недостатъци и рискове за сигурността на персоналната информация⁴ от дигитализацията в счетоводството;

- да се изясни същността и значението на понятието „лични данни“ с цел по-ясното определяне на информацията, подлежаща на събиране, съхранение, обработка и защита от страна на счетоводителите в България;

- да се изследва появата и развитието на законодателството по защита на персоналната информация в Европа и България и възможни пречки относно спазването на нормативната уредба от специализираните предприятия на национално ниво;

- да се направи разграничение на счетоводните дейности в специализираните дружества⁵ на базата на извършваните сделки и събития с вътрешни и външни на отчетната единица лица. От всички външни лица по-задълбочен анализ се извършва на отношенията с клиентите, доставчици и някои други контрагенти⁶. От групата на вътрешните лица обект на анализ е персоналят на предприятията;

⁴ За целите на дисертационното изследване „данни“ и „информация“, както и „лични данни“, „персонална информация“ и „индивидуална информация“ се използват в синонимна зависимост и еднозначно, въпреки че се отчита различията в понятията. Основанието за подобно отъждествяване на значенията е тълкуването на Работна група по чл. 29 по прилагането на Общия регламент относно защита на данните, където „данни“ се определя като „всяка информация“ съотнесима към физическо лице.

⁵ В контекста на дисертацията понятието „дружество“ се използва в смисъла на юридическо лице, съставено от две или повече лица, обединени с цел извършване на търговска дейност със съвместни средства, в съответствие с чл. 63 от Търговския закон. Термините „дружество“ и „предприятие“ се прилагат като синонимни, доколкото и двете обозначават субекти с правосубектност по действащото търговско законодателство.

⁶ Под „контрагент“ се разбира „лице или учреждение, което поема определени задължения по договор, страна в договор“ от Речник на български език (1993).

- да се проучат подходящи практики по отношение на мерките за сигурност на персоналната информация, относими към счетоводния сектор, и да се приведат насоки за създаване на Кодекс на поведение, отчитащ особеностите при обработката на персонални данни в счетоводството.

3. Обект и предмет на дисертационното изследване

Обект на изследването са характерните особености на счетоводната дейност в специализираните счетоводни предприятия, в качеството им на отговорни лица по защита на личните данни.

Предмет на проучването са текущо приложимите практики и процедури в счетоводните дейности, които имат пряко отношение към събирането, съхранението и обработването на лични данни на трети лица. В допълнение се изследват и основните източници и технически средства за събиране и обработка по видове персонална информация на база това дали лицата са вътрешни, или външни, за отчетно-обособената единица.

4. Изследователска теза и авторови хипотези

Тезата на разработката е, че дигитализацията в счетоводната дейност поражда рискове при обработката на лични данни, които изискват системен анализ на правната рамка и принципа на отчетност с оглед формиране на ефективни практики за защита на информацията.

Дисертационното изследване поставя няколко работни **хипотези**, а именно:

- дигитализацията и използването на нови технологични софтуерни решения в счетоводната дейност създават рискове за сигурността и поверителността на персоналната информация;

- идентифицирането и оценяването на рисковете от обработката на лични данни при използването на нововъведения⁷ в счетоводството е предпоставка за избор на подходящи технически, организационни, документални и персонални мерки за защита на информацията за субектите на данни (например криптиране и други);

- тълкуването на сложния регулаторен режим от счетоводителите в счетоводните предприятия е затруднено поради липса на ясни и конкретни насоки за съгласуваност с нормативната регламентация и води до нарушаване на принципите и нееднородното прилагане на правилата по защита на информацията;

- въвеждането на сертифициращи обучения от акредитирани организации за придобиване на актуални и достатъчни знания от длъжностните лица за защита на данните би гарантирало в по-висока степен изпълнението на задачите за поддържане на достатъчно ниво на защита и сигурност от организациите;

- разработването на и придържането към Кодекс на поведение за счетоводния сектор би способствал за изпълнението на задълженията по законодателството в сферата на защита на личните данни, отразявайки спецификите на отрасъла;

- ролята на счетоводните предприятия в България, в качеството им на отговорни лица по защита на данните, е от съществена важност за избягване на финансови и други злоупотреби и налагане на административни глоби за организациите и физическите лица клиенти.

⁷ Нововъведение или иновация в този контекст се използва не в смисъла на технология, която е уникална и се произвежда/изобретява от счетоводителя, а софтуер, който е създаден и експлоатиран в световен мащаб, но счетоводителите в България го внедряват и използват в дейността си за първи път.

5. Методология на изследването

За целите на проверката на авторовите теза и хипотези и изготвяне на оценки са използвани различни **общонаучни методи и подходи**, като сравнителния метод, метода на анализ и синтез, а също исторически, логически, комплексен, системен, аналогия, индуктивен и дедуктивен подход. За постигане на поставените изследователски цели и задачи на разработката се прави теоретично изследване на информация от публикации на български и чуждестранни автори. В дисертацията са представени данни от проведени авторови анкетни проучвания и индивидуални дълбочинни полуструктурирани интервюта с практикуващи счетоводители. Целта е да се изведат обобщения относно изпълнението на задълженията им в сферата на законодателството за защита на личните данни и използвани дигитални технологии в дейността им. За визуализация на анализите и обобщенията са използвани таблици и фигури. За проверка на изведените хипотези е използван χ^2 анализ на статистически връзки и зависимости на Крамър.

6. Ограничения на изследването

Научната разработка се ограничава до анализ на някои специфични особености на счетоводните дейности, които имат пряко отношение към събирането, съхранението и обработването на лични данни на трети лица. В този смисъл можем да посочим следните **ограничения**:

- **времево ограничение** – началната дата за дисертационното проучване е месец октомври 2021 г. и е съобразено с действащото към месец февруари 2025 г. законодателство;

- **пространствено и тематично ограничение** – въпреки голямото разнообразие от публикации, доклади и други научни източници, не е възможно да бъде обхваната цялата налична информация за обзор. Емпиричните данни са събрани от анкетни проучвания и интервюта на

конкретни респонденти от практикуващите счетоводители поради невъзможността за обхващане на всички обекти и всички въпроси по съответствие със законодателството по защита на личните данни;

- **информационно ограничение** – използваните за целите на анализа данни и литература са с публичен характер и са обществено достъпни;

- **отраслово ограничение** – отчетна единица в дисертационния труд са счетоводителите от специализираните счетоводни предприятия в България в качеството им на администратори и обработващи лични данни.

7. Аprobация

Част от съдържанието в дисертационното изследване е публикувано (в това число проучвания, резултати, фигури, таблици, изводи и заключения).

II. Структура и съдържание на дисертационния труд

Съдържание

Списък на използваните съкращения

Списък на използваната графики, таблици и фигури

Посвещение

Увод

I. ГЛАВА ПЪРВА: Същност, значение и нормативна уредба на защитата на личните данни

1. Въздействие на дигитализацията и техническия прогрес върху счетоводството и поверителността на данните
2. Същност и значение на понятието "лични данни"
 - 2.1 Етимология и значение на понятията „информация“ и „данни“
 - 2.2 Проучване на „лични данни“ от научната изследователска общност в българска база данни „COBISS+”
 - 2.3 Концепции за тълкуване на „лични данни“ в контекста на правото на ЕС за защита на данните
3. Нормативна уредба в Европа и България по повод защита на личните данни

II. ГЛАВА ВТОРА: Особености на процедурите по съответствие с нормативната уредба по защита на личните данни от счетоводните предприятия

1. Счетоводните предприятия като администратори и лица, обработващи лични данни
2. Диференциране на дейностите в специализираните счетоводни предприятия по отношение на нормативната рамка за защита на личните данни.

2.1 Разграничаване на дейностите на счетоводните предприятия на основата на взаимодействие и комуникация с клиенти за целите на защитата на личните данни

2.2 Разграничаване на дейностите в специализираните счетоводни предприятия за целите на нормативната уредба по защита на данните на база взаимодействие и комуникация с доставчици и други контрагенти (заемодатели и заемополучатели)

2.3 Разграничаване на дейностите в специализираните счетоводни предприятия за целите на законодателството за защита на данните с персонал

2.4. Мерки за защита на информацията при обработването на лични данни от специализираните счетоводни предприятия

3. Функции и изисквания спрямо Длъжностните лица по защита на личните данни в счетоводните предприятия

III. ГЛАВА ТРЕТА: Изследване на прилаганите мерки и процедури по съответствие с нормативната уредба по защита на личните данни от специализираните счетоводни предприятия в България

1. Методология на изследването и авторови хипотези

2. Резултати от емпиричните проучвания

2.1. Анализ на връзката между оценяване и идентифициране на рисковете от обработката на индивидуална информация (включително киберрисковете) и избора на конкретни мерки и практики за защита на личните данни

2.2. Анализ на връзката между внедряване на иновативни дигитални инструменти за събиране, обработка и съхранение на данни от специализираните счетоводни предприятия и повишаване на киберрисковете за поверителността на информацията

2.3. Изследване на възможностите за подобряване и поддържане на високо ниво на компетентност и професионални умения по защита на личните данни от страна на счетоводителите

2.4. Обобщения от трите емпирични проучване и дискусия

3 Препоръки за разработване на Кодекс на поведение за счетоводния сектор в контекста на защитата на личните данни

Заключение

Списък на литературни източници

Приложения

III. Кратко изложение на дисертационния труд

Увод

В увода се обосновава актуалността на темата, нейните цели и задачи. Определени са обектът, предметът, основната теза, която защитава авторът, и работните хипотези. Описва се методологията на изследването и избраните методи. Очертани са рамките на изследването и неговото значение.

ГЛАВА ПЪРВА. Същност, значение и нормативна уредба на защитата на личните данни

В първа глава на дисертационното изследване се проучват специализирани литературни източници и се представя същността, значението и развитието на нормативната уредба по защита на личните данни в Европа и България, както и нейното влияние в международен аспект. Проучени са и дигиталните технологии, използвани в счетоводната дейност, и по-конкретно рисковете, които създават за поверителността и сигурността на персоналната информация. В общата теория са разгледани трудовете на различни автори, проучващи дефиницията на понятието „лични данни“, които са основа за последващия анализ на спецификите на процедурите по съответствие със законодателството от специализираните счетоводни предприятия, съобразно техните присъщи дейности. На основание на етимология и значение на понятията „информация“ и „данни“ и на база концепции за тълкуване на „лични данни“ в контекста на правото на ЕС за защита на данните е направено предложение за дефиниция на двете понятия за счетоводни цели.

В точка 1: Въздействие на дигитализацията и техническия прогрес върху счетоводството и поверителността на данните са обобщени причините, поради които европейските правителства са проактивни към насърчаване на дигитализацията, автоматизацията на предприятията, модернизацията на обществените и административните услуги и на повишаване на технологичните компетенции на работната сила. Сред основните причини за това са:

- стопанска конкурентоспособност и растеж: дигитализацията привлича инвестиции и насърчава цифровото предприемачество;
- ефективни обществени услуги и намаляване на бюрокрацията;
- иновации и създаване на работни места: правителствата възприемат дигиталните технологии като механизъм за генериране на научни изследвания, нови бизнес възможности и заетост.

На основата на различни литературни източници са изследвани предимствата (Gonçalves et al. 2022; Лазарова 2020; Davern et al. 2019) на технологиите, използвани в счетоводната дейност, както и някои недостатъци (Boban & Stipić 2020; Davern et al. 2019)

Дигитализацията и използването на нови технологии в счетоводната дейност повишават ефективността, точността и рентабилността. Въпреки множеството ползи съществуват рискове за киберсигурността, което е с приоритетно значение за счетоводството и бизнеса, тъй като пробив в сигурността на счетоводните системи „може да затвори цяла индустрия с критична инфраструктура и да застраши оцеляването на организацията“ (Gonçalves et al. 2022: 3) В допълнение, „неразрешеното използване на информация, генерирана в счетоводната система, може да доведе до негативни последици, рискувайки загуба на информация, неправилно въвеждане на данни и злоупотреба с поверителна информация“ (Lehenchuk et al. 2022: 40).

В дисертационния труд се представят някои от рисковете, свързани с киберсигурността на информацията, генерирана в електронните счетоводни системи:

- рискове, свързани със събирането и въвеждането на данни в автоматизирана система – умишлено или неволно въвеждане на погрешни или некоректни данни или тяхното унищожаване;

- рискове, свързани с обработката и съхранение на данни на електронен носител – неоторизиран достъп или тяхното изтриване, унищожаване или повреда;

- рискове, свързани с обобщаване и трансфер на информацията – кражба, злоупотреба или пренасочване на данни (Lehenchuk et al. 2022).

Ограничаването или премахването на рисковете за информационната сигурност е от съществена важност за минимизиране на възможните негативни последици както за счетоводните предприятия, така и за самите субекти на данни. Предвид последното е необходимо изготвянето на оценка на риска от обработката на данни, както и осъществяването на вътрешен контрол и спазването на цялостни мерки, съвместно от мениджърския апарат и счетоводния отдел. В дисертационния труд се разграничават три групи мерки:

- организационни – ограничаване на достъпа до поверителната счетоводна информация;

- технически – подходящ хардуер и софтуер;

- персонал – повишаване на компетентността на наетите лица при прилагане на нови информационни технологии (Lehenchuk et al. 2022).

Счетоводството, като информационна и контролна система, е неотменима част от функционирането на всяко предприятие. То осигурява информация за финансовото състояние на организацията чрез обработката и отчитането на данни, които в някои случаи може да се приравнят на лични. Проучването на специализираната литература дава основание за заключението, че внедряването на нови счетоводни софтуерни решения за събиране, обработка и съхранение на данни създава рискове за информационната сигурност. Те са породени от уязвимостта на системите към кибератаки и неоторизиран достъп, които могат да компрометират финансова информация и лични данни. Важно

е да се отчитат и оценяват рисковете от използването на дигиталните инструменти от счетоводителите и заплахите за целостта, неприкосновеността и поверителността на данните. Счетоводителите от счетоводните предприятия в България е възможно да не идентифицират и да не разграничават възможните рискове и тяхното въздействие върху личната информация.

За ограничаване на рискове за сигурността на персоналната информация счетоводителите трябва коректно да тълкуват и да спазват разпоредбите за защита на данните. Изисква се задълбочено разбиране на правните задължения и прилагането на подходящи технически и организационни мерки за защита на данните. В този контекст, от съществена важност е правилното разбиране на дефиницията за „лични данни“ от счетоводителите с цел изпълнение на нормативните изисквания в областта. Поради тази причина в следваща точка на дисертацията обект на изследване са същността и значението на понятието „лични данни“.

В точка **2. Същност и значение на понятието „лични данни“** се изследва дефиницията на понятието в европейското право, като тя се разделя на съставните ѝ части. Достига се до заключението, че не се представя диференциране между термините „информация“ и „данни“, което предполага разширително тълкуване на термина по своето естество, съдържание и форма. В този контекст се приема за подходящо и полезно изясняване на „информация“ и „данни“, които нямат единно приети определения и се анализират в контекста на различните научни области.

В подточка **2.1 Етимология и значение на понятията „информация“ и „данни“** се проучват част от разнообразните дефиниции за понятията, което способства по-детайлния анализ на значенията, а чрез приемане или отхвърляне на една или друга теоретична постановка е възможно тяхното отграничаване в контекста на защитата на личните данни. Изследва се връзката между

„информация“ и „данни“ и се представят дефинициите на Romney et al. (2017) на понятията от счетоводна гледна точка.

На този етап авторът на дисертационното изследване достига до заключението, че не е възможно еднозначно и детайлно отграничаване на данни от информация само на база етимологични особености и денотативното значение. Необходим е по-задълбочен анализ на връзката и зависимостите им в конкретния контекст на правото на ЕС за защита на данните, предвид че липсата на подобно тълкуване и разбиране може да доведе до грешки в счетоводната теория и практика в контекста на коректно определяне на личните данни, подлежащи на обработка и съхранение. За счетоводителите изясняването на понятието „лични данни“ и връзката между „данни“ и „информация“ е от съществена важност за коректно интерпретиране на сведенията, фактите и обстоятелствата в съответствие със законодателството, осигуряване на сигурно и надеждно обработване на информацията и ефективно управление на риска от нарушение на сигурността.

Подточка 2.2 Проучване на „лични данни“ от научната изследователска общност в българска база данни „COBISS+“ има за цел да се проучи фокуса на академичните изследвания на понятието „лични данни“ и да се очертае актуална дефиниция. Установява се, че понятието „лични данни“ не се изследва достатъчно задълбочено. Обобщено от проучения информационен масив, малка част от въведените научни разработки в базите на „COBISS+“ изследват същността на заложената от законотвореца дефиниция на „лични данни“. Нито един ресурс не предлага изчерпателен анализ и не разглежда и/или съпоставя термина „информация“ с термина „данни“. Приоритетно, анализите са от юридическа гледна точка, няма такива от икономическа, което е допълнителна слабост на научната литература, защото може да доведе до неразбиране на същността на понятието от икономисти и в частност от счетоводители. В международен мащаб, тълкуване на определението е съпроводено със спорове и дискусии.

Някои изследователи представят актуални и задълбочени проучвания, които в най-голяма степен отчитат връзката и зависимостите между „данни“ и „информация“ в контекста на правото на ЕС за защита на данните. Това изисква по-задълбочено проучване на европейските концепции и тълкувания на понятието „лични данни“. Тези проучвания се представят в подточка **2.3 Концепции за тълкуване на „лични данни“ в контекста на правото на ЕС за защита на данните.**

На този етап авторът на дисертационния труд заключава, че съвременен и задълбочен теоретичен поглед върху дефиницията за „лични данни“ предлагат Purtova (2018) и Gellert (2020).

Изводите на Purtova (2018) се основават на анализа на Насоките на Работната група по чл. 29 и съдебната практика на Съда на ЕС, като авторката застъпва тезата, че в условията на дигитална трансформация практически всяка информация може да бъде отнесена към дадено физическо лице. Според тази интерпретация дефиницията за лични данни следва да се разбира възможно най-широко, тъй като всяка информация има потенциал да се свърже с конкретно лице – директно или чрез допълнителна обработка. Данните дори когато изглеждат неутрални или анонимни, могат да придобият идентифициращ характер в различен контекст, при промяна на технологичните възможности или чрез използване на външни източници. По този начин границата между „идентифицируемо“ и „неидентифицируемо“ съдържание става все по-малко отчетлива.

Gellert (2020) анализира значението на „данни“ и „информация“ чрез сравняване на дефинициите в нормативната уредба и в теория на информацията и машинното обучение. В своето проучване авторът поддържа тезата, че „в правното определение на личните данни, данните са информация. Това е в съответствие и с двете: буквален прочит на определението на ОРЗД (чл. 4.1 от ОРЗД) и с „...преглед на теорията на информацията“.

Проучванията на Purtova (2018) и Gellert (2020) са основание за заключението в дисертационната разработка, че в контекста на законодателството по защита на данните, **„данни“ и „информация“ са приравнени по значение и могат да се използват в синонимна зависимост.** Въпреки предходното и на база на концепцията на Romney et al. (2017) за счетоводни цели се предлага под „данни“ **да се разбира неструктурирани факти, основна съставна част на счетоводната информационна система и счетоводните записи на стопански операции, водещи до изменение на финансовото състояние. Информация е съвкупност от организирани, обработени и структурирани данни, които имат стойност, смисъл и значение за вземане на управленски решения.** Във връзка със законодателството в сферата на поверителността на защита подлежат както самите първични данни, така и информацията, създадена на тяхна основа, предвид че данните могат да генерират информация, която да се отнася до конкретно физическо лице.

В следващи параграфи се осъществява разграничителен анализ на лични от нелични данни и се обобщават законовите основания за събиране, обработка и съхранение на личната информация. В този контекст се прави разграничение между персонална информация и методите, с които данните не могат да се отнесат към идентифицирано физическо лице или физическото лице, което може да бъде идентифицирано. Такива техники са анонимизация, псевдонимизация и криптиране.

Систематизират се принципите, на базата на които е възможна обработката на персонална информация, така че да бъдат равнопоставени и защитени правата на физическите лица. Предвид че доказателство за спазването на всички принципи се осъществява чрез отчитане, авторът на дисертационното изследване предлага принципът на отчетност да стои в основата при обработката на лични данни.

Историческият преглед на развитието на нормативната уредба по повод поверителността е възможно да изясни естествената логическа връзка между необходимостта от запазването на неприкосновеността на личния живот и правните способности за защита на данните, които следва да прилагат и счетоводителите. За тази цел в следваща точка се изследва европейската нормативна уредба и нейната имплементация в България.

В точка **3. Нормативна уредба в Европа и България по повод защита на личните данни** на основата на „Наръчник по европейско право в областта на защитата на данните“ (Агенция на Европейския съюз за основните права, 2018) се представя подробно еволюцията на европейското право в тази област, като се описват съществените приноси и недостатъци на основните документи в сферата на защитата на лични данни. Посочва се, че законодателството в областта на защита на личните данни е в процес на усъвършенстване и в специализираната литература се отбелязват множество пропуски и недостатъци. Те включват непълно, неточно или неконкретно дефиниране на понятия (Thomson 1974), липса на ясна връзка между рисковете за неприкосновеността на личния живот и тяхното въздействие (Robinson et al. 2009), създаване на разширени правомощия на правителствените органи (Sloot 2014), наличие на дълги и сложни текстове (Hoofnagle et al. 2019). Тези слабости на нормативната уредба са предпоставка за възможни трудности при тълкуването им от счетоводителите за правомерно осъществяване на дейността им.

В дисертационното изследване се прави съпоставителен анализ на нормативната уредба в Европа и САЩ и се извежда заключението, че влиянието на Общия регламент за защита на личните данни е все по-голямо, предвид глобализацията в икономиката и възможността за движение на капитали, хора и ресурси извън рамките на отделните държави и континенти. В подкрепа на това твърдение се посочва, че в други държави извън Европейския съюз се създават законодателни решения по отношение на защитата на лични данни.

На този етап се изследва имплементирането на регламента в националното ни законодателство и се прави заключението, че възможността за приемане на алтернативни възможности, изисквания и условия от държавите членки на ЕС е предпоставка хармонизирането на контрола и прилагането на защитата на лични данни в Европейския съюз да се счита за нереализуемо.

В заключение и обобщение от анализите в Главата, регламентацията на защитата на личните данни по своята същност е сложна, обемна и в някои случаи неясна, но съдържа принципи, които следва да бъдат доказателствено спазвани. Предвид че не се дават ясни и конкретни насоки за съответствие с нормативната уредба, е възможно различно тълкуване и прилагане на заложените изисквания. Специализираните счетоводни предприятия в качеството си на администратори са изложени на риск от санкции и уронване на престижа и репутацията, при установяване на несъответствие с предвидените нормативни постулати. Критичен компонент на спазването на законовите изисквания е идентифицирането и изготвянето на оценка на потенциалните рискове, свързани с дейностите по обработка на данни, и прилагане на мерки за ограничаване на въздействието на тези рискове. Ефективното управление на риска гарантира, че организациите могат да реагират бързо и ефективно на инциденти в сигурността, минимизирайки потенциалните щети. Подходящ и препоръчителен подход за поддържане на сигурността на информацията включва псевдонимизация и криптиране на личните данни и/или редовно изпитване и оценка на ефективността на мерките. На основание анализа на специализираната литература се приема, че е възможно неразбиране от страна на представители и наети лица в специализираните счетоводни предприятия за конкретните им задължения. Поради тази причина в следващата глава се изследват същността и особеностите на процедурите по съответствие с нормативната уредба по защита на личните данни от счетоводните предприятия.

В рамките на Първа глава се решават три от изследователските задачи, представени в уводната част на изследването:

- идентифицират се приоритетно използваните цифрови технологии в счетоводната дейност и се очертават основните предимства, недостатъци и рискове за сигурността на персоналната информация от дигитализацията в счетоводството;

- изяснява се същността и значението на понятието „лични данни“ с цел по-ясното определяне на информацията, подлежаща на събиране, съхранение, обработка и защита от страна на счетоводителите в България;

- изследва се появата и развитието на законодателството по защита на персоналната информация в Европа и България и възможните пречки относно спазването на нормативната уредба от специализираните предприятия в България.

ГЛАВА ВТОРА. Особености на процедурите по съответствие с нормативната уредба по защита на личните данни от счетоводните предприятия

Втора глава представя изследване на специфичните особености при прилагане на режима за защита на личните данни в счетоводната дейност. Подробно е проучена ролята на счетоводителите в качеството на администратор на персонална информация. Диференцирани са дейностите в специализираните счетоводни предприятия на основата на взаимодействие и комуникация с външни и вътрешни за организацията контрагенти във връзка със защита на данните. Проучени са подходящи мерки за защита на информацията при обработването на лични данни от специализираните счетоводни предприятия и функциите и изискванията спрямо Длъжностните лица по защита на личните данни в счетоводните предприятия.

В точка 1. Счетоводните предприятия като администратори и лица, обработващи лични данни, са анализирани източниците на потоци на лични данни към счетоводните предприятия, законосъобразното основание за тяхната обработка, както и възможните категории и видове лични данни.

Личната информация, постъпваща в предприятието, може да бъде предоставена от външни (клиенти, доставчици, публичен орган и др.) и вътрешни източници (персонал, собственици, акционери и др.) по електронен път (интернет сайт, електронна поща и други), персонално от субектите на данни или от трети за предприятието лица. Дружествата идентифицират потоците на персонални данни и в случай че информацията не представлява анонимни данни, счетоводното предприятие събира и обработва персонална информация само при наличие на релевантно правно основание и при внедрени мерки за сигурност и защита за поверителността.

Счетоводните предприятия обработват лични данни на лица от вътрешната и външната среда на организацията, както и на контрагенти, при спазване на изискванията на облигационното, трудовото, данъчното, здравното, осигурителното и друго приложимо законодателство. Регламент (ЕС) 2016/679 не предвижда конкретни критерии за систематизиране на информацията, поради което е целесъобразно данните да се класифицират според техните характеристики и функции.

Регламентът изисква администраторите и обработващите лични данни да поддържат регистри, съдържащи описание на категориите субекти и обработвани данни. Ясното разграничаване на счетоводните дейности според реализираните сделки и събития, както и конкретизирането на обработваната информация, представлява необходима предпоставка за изпълнение на нормативните задължения.

В точка 2. Диференциране на дейностите в специализираните счетоводни предприятия по отношение на нормативната рамка за

защита на личните данни за целите на категоризиране на субектите и видовете данни, обект на по-задълбочен анализ са счетоводните дейности от гледна точка на изпълнение на задълженията въз основа на договор с възложител – клиент, облигационните взаимоотношения с доставчици, някои контрагенти, трудови правоотношения на база Кодекс на труда и извънтрудови на основание Закон за задълженията и договорите.

Облигационните правоотношения, възникващи между специализирани счетоводни дружества и техните контрагенти – включително клиенти, доставчици и други партньори – преминават през няколко основни етапа. Те включват: инициране на преддоговорна комуникация, формализиране на споразумение, изпълнение на поетите задължения и последващо прекратяване на установената правна връзка.

В подточка **2.1 Разграничаване на дейностите на счетоводните предприятия на основата на взаимодействие и комуникация с клиенти за целите на защитата на личните данни** се описват етапите по възникване, осъществяване и прекратяване на договор за предоставяне на счетоводна услуга от специализирани счетоводни предприятия и се конкретизира ролята им на администратори на лични данни.

В етапите на възникване, осъществяване и прекратяване на договора за предоставяне на счетоводна услуга, специализираните счетоводни предприятия обичайно са в качеството си на администратор на лични данни и в по-редки случаи на обработващ за цели и със средства, определени от възлагащия ангажимента по обработката.

Договорните отношения между счетоводните предприятия и техните клиенти преминават през четири основни етапа, които предполагат обработка на лични данни.

Първият етап (преддоговорен) има за цел изготвянето на ценова оферта и сключването на договор за предоставяне на услуга. В този процес се събира и анализира персонална информация, чието

съхранение е регламентирано в Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ). Нормативната уредба определя видовете данни, сроковете за съхранение (до пет години след прекратяване на взаимоотношенията) и получателите, като основен орган е ДАНС.

Вторият етап – сключването на договор за обработка на лични данни – се документира в писмена или електронна форма и следва минимално изискуемите реквизити, когато счетоводното предприятие действа като обработващ съгласно чл. 28 от Регламент (ЕС) 2016/679.

Третият етап е изпълнението на договора, което се осъществява в съответствие със счетоводното, данъчното, административното и осигурителното законодателство. Целите, средствата и мерките за защита на данните се определят от клиента или от предприятието при спазване на приложимите разпоредби.

Четвъртият етап (прекратяване на договорните отношения) се урежда от облигационното право, както и от законодателството в сферата на ЗМИП и ЗМФТ. Минималните срокове за съхранение са нормативно установени, но счетоводните предприятия могат да ги удължат за целите на защита по производства по Наказателния кодекс.

Регламентът за защита на личните данни се прилага единствено за физически лица. Въпреки това, по силата на упълномощаване от клиента, счетоводните предприятия обработват лични данни за физически лица, получени от възложителя, публични източници или публични органи.

В подточка **2.2 Разграничаване на дейностите в специализираните счетоводни предприятия за целите на нормативната уредба по защита на данните на база взаимодействие и комуникация с доставчици и други контрагенти (заемодатели и заемополучатели)** се осъществява по-подробен анализ на встъпване и изпълнение на договорните отношения с категория доставчици и други контрагенти, както следва:

- наемодатели по смисъла на чл. 228 от Закон за задълженията и договорите;

- заемодатели и заемополучатели на основание чл. 243 от Закон за задълженията и договорите;

- лица, упражняващи свободна професия по смисъла на параграф 1, т. 29 от допълнителните разпоредби на Закон за данъци върху доходите на физически лица;

- физически лица, наети по извънтрудови правоотношения в смисъла на параграф 1, т. 30 от Закон за данъци върху доходите на физически лица.

Изборът на тези категории е обусловен от обичайните облигационни взаимоотношения на специализираните счетоводни предприятия. При взаимодействие с доставчици и външни лица предприятието действа в качеството си на администратор на лични данни, самостоятелно определяйки целите на тяхната обработка в съответствие със законодателството в областта на защитата на личните данни.

Източник на данните е самият субект – доставчик или друго външно лице, с което предприятието поддържа договорни отношения. Видовете и категориите данни, сроковете за тяхното съхранение и кръгът на получателите са нормативно определени. Получатели на данните могат да бъдат публични органи и органи на държавната администрация.

В подточка **2.3 Разграничаване на дейностите в специализираните счетоводни предприятия за целите на законодателството за защита на данните с персонал** се анализира специфичната икономическа дейност на предприятията и функцията на счетоводството. За целите на подбора и назначаването на персонал, както и за изпълнение на трудови правоотношения, специализираните счетоводни предприятия обработват лични данни на основание Кодекса на труда и приложимите нормативни актове. Обработката цели

изпълнение на договорни и законови задължения, както и защита на легитимни интереси (Регламент (ЕС) 2016/679).

Обемът на събираните данни изисква ясно определяне на техните източници, категории, срокове за съхранение, местоположение, мерки за защита и получатели. Категориите включват идентификационни данни, информация за възнаграждения, обезщетения и социални придобивки, движение на човешките ресурси, длъжностна и договорна информация, както и специална категория данни. Сроковете за съхранение са нормативно установени в счетоводното и осигурителното законодателство, а основни получатели са държавни институции и съдебни органи при трудови спорове.

Персоналът на счетоводното предприятие изпълнява ролята на обработващ данни под ръководството на администратора – управляващия дружеството. В това качество предприятието е длъжно да въвежда клаузи за конфиденциалност в трудовите договори, чието действие продължава и след прекратяване на правоотношенията.

Регламентът изисква администраторите да оценяват рисковете, свързани с обработването на лични данни, и да прилагат адекватни организационни и технически мерки за гарантиране на сигурност и поверителност. Затова в следваща точка се проучват релевантни към дейността на специализираните счетоводни предприятия мерки за защита на личните данни.

В подточка **2.4 Мерки за защита на информацията при обработването на лични данни от специализираните счетоводни предприятия** се изследват насоките, предложени от Регламента за подходящи практики за защита на поверителността на данните, както и добри практики, предложени от някои автори (Вейсел 2021; Scharnick 2018). Накрая се обобщават подходящи мерки за защита на данните на субектите, съотносими към счетоводния сектор, до:

- физически мерки – ограничен и контролиран достъп до сгради, помещения, документи и оборудване чрез ключалки, шкафове, охранителни и противопожарни системи;

- документални мерки – вътрешни правила, инструкции и процедури, регистри, протоколи от обучения, оценка на рисковете и тяхното въздействие върху сигурността, както и мониторинг и атестации;

- организационни мерки – регулярни обучения и атестиране на персонала, контрол върху спазването на правилата, политика „чисто бюро“⁸ и регламентиран достъп до документи и устройства;

- криптографски мерки – използване на подходящ хардуер и лицензиран софтуер за криптиране на данните.

Документирането на тези мерки е основно средство за доказване на изпълнението на нормативните изисквания и на принципа на отчетност. В тази връзка дружествата могат да назначат или наемат длъжностно лице по защита на данните, което да подпомага процеса на съответствие и да гарантира прилагането на адекватни политики и процедури. Ролята, функциите, задачите, личните и професионалните качества на длъжностното лице по защита на данните трябва да бъдат детайлно познавани, за да бъдат изпълнявани с нужното качество и професионализъм. Затова в следваща точка се анализират функциите на проучваното лице, при изпълнение на неговата роля като длъжностно лице по защита на личните данни, като се взема предвид дали то е част от персонала на предприятието, или е външно за организацията лице.

⁸ Под политика „чисто бюро“ се има предвид, че документите се прибират на определените и защитени от неоторизиран достъп места, веднага след като е приключена работата по тях.

3. Функции и изисквания спрямо Длъжностните лица по защита на личните данни в счетоводните предприятия

Длъжностното лице по защита на данните има ключова роля като съветник относно спазването на правилата за защита на личните данни и посредник между надзорните органи, субектите на данни и организациите, които го назначават. Съгласно чл. 37, пар. 1 от Регламент (ЕС) 2016/679, назначаването на длъжностно лице е задължително само в определени случаи. В дисертационното изследване се приема, че счетоводните предприятия, макар и да обработват специални категории данни, не следва автоматично да се считат за „машабно обработващи“ и следователно не са длъжни да назначават длъжностно лице по защита на данните. Въпреки това администраторите или обработващите данни могат доброволно да определят такова лице с цел по-висока степен на съответствие.

Съгласно чл. 37, пар. 5 от Регламент (ЕС) 2016/679, длъжностното лице по защита на данните трябва да притежава подходящи лични качества, професионална квалификация и опит, включително експертни познания по защита на данните, компетентност в областта на ИТ сигурността (European Data Protection Supervisor, 2005: 3 – 4) и добро познаване на спецификата на организацията. Доказването на тези знания обичайно се основава на преминати обучения и сертификационни програми, съответстващи на изискванията на Регламента и ISO 17065.

Към настоящия момент в България липсват акредитирани организации или обучителни центрове, които да провеждат сертифицирано обучение в тази област. В европейски мащаб регулацията варира – от препоръчителни курсове до акредитирана сертификация (вж. Таблица 1).

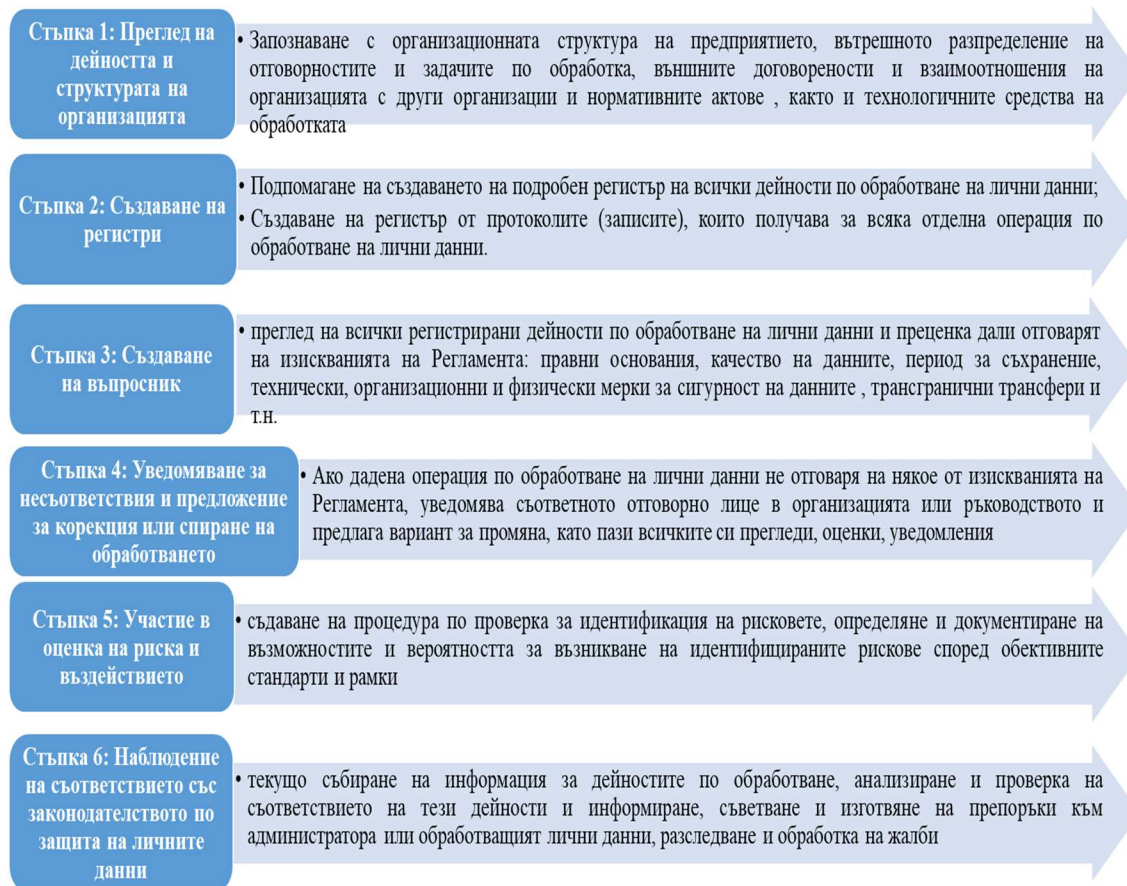
Таблица 1. Справка за сертификационната Регламентация по защита на данните в някои държави от Европа

<i>Държава</i>	<i>Акредитиран сертифициращ орган</i>	<i>Задължение за сертифициране на ДЛЗД</i>	<i>Обучения/квалификация</i>
Полша	не	не	многобройни образователни дейности; споразумения за следдипломна квалификация с университети
Испания	да	не	списък на учебни заведения с признати програми за обучение
Италия	да	не	акредитирана сертификация съгласно UNI 11697
Франция	да	не	акредитирана сертификация по утвърдена референтна система
Германия	не	не	различни форми на обучение

Източник: авторово проучване

В резултат на предходно, представените добри практики, се обосновава заключението, че е целесъобразно длъжностните лица по защита на личните данни в българските счетоводни предприятия да имат възможност за доброволно сертифициране от акредитиран сертифициращ орган (в съответствие с ЗЗЛД и ПДКЗЛД). В допълнение обученията е подходящо да се извършват по одобрени образователни програми и с ясни критерии за повишаване на знанията, уменията и доказване на професионалната квалификация за упражняване на професията след полагане на формален изпит.

Процедурата за изпълнение на задачите на длъжностното лице по защита на данните включва запознаване с цялостната организационна структура на предприятието, създаване на регистри по обработка на данните, участие в изготвянето на оценка на риска и др. (виж фигура 1)



Фигура 1. Процедура по изпълнение на задачите на длъжностното лице по защита на данните

Източник: авторът, на база Корф и Жорж (2019)

Длъжностното лице по защита на данните може да бъде наето, външно за организацията или длъжността да се съвместява от друго лице, вътрешно за организацията. Поради факта, че проучваното лице не може да заема ръководни функции, които да определят целите и начините на обработка, в счетоводните предприятия съвместяването на длъжността се оказва почти невъзможно. Често отделите в счетоводните предприятия се състоят от едно лице, което се явява и ръководител и в този смисъл е възможен конфликт на интереси и невъзможност за спазване на принципа за независимост. Затова за счетоводните

предприятия е по-подходящо да се избягва съвместяването като вариант на упражняване на длъжността.

Сред основните задачи на длъжностното лице по защита на данните е отчитането на рисковете, свързани с дейностите по обработка на лична информация. Постулатите на Регламент (ЕС) 2016/679 изискват участие на това лице основно при оценката на въздействието, но е препоръчително то да сътрудничи и в процеса на цялостната оценка на риска, предоставяйки експертно мнение (чл. 35 от Регламент (ЕС) 2016/679).

Оценката включва анализ на вероятността от нарушение на сигурността и неговото въздействие върху правата и свободите на субектите на данни. Регламентът задължава администраторите да намаляват рисковете до приемливо ниво чрез подходящи организационни и технически мерки, което предполага системно оценяване на всяка операция по обработка.

Дори в случаите, когато счетоводните предприятия са микро и не обработват мащабни обеми лични данни или специални категории данни, извършването на оценка на риска остава ключов елемент за спазване на нормативната уредба и ограничаване на потенциални щети.

Методологиите за анализ на риска могат да бъдат качествени или количествени. Съществуват различни рамки за оценка на рисковете за сигурността, които могат да се приложат и в счетоводните предприятия, като най-популярните⁹ са OCTAVE Allegro, ISO/IEC 27005 и NIST 800-30, които включват три ключови стъпки: анализ на риска, оценка на риска и оценка на въздействието върху бизнеса.

- OCTAVE Allegro (Operationally Critical Threat, Assets and Vulnerability Evaluation) е ориентиран към активите, акцентира върху субективна оценка на последствията и поставя по-малък фокус върху измерванията на несигурността;

⁹ Както посочват WANGEN at al. (2017, p. 685), в академичната литература има над петдесет цитата за посочените рамки.

- ISO/IEC 27005 предлага последователен подход за идентифициране на рисковете, включващ активи, заплахи, контроли, уязвимости, последствия и вероятност. Той съдържа предварително определени критерии и матрици за оценка и приоритизация (Wangen et al. 2017: 692 – 693);

- NIST 800-30 се концентрира върху заплахите, но не обхваща активите и заинтересованите страни; рискът се изчислява чрез съпоставяне на вероятност и последствия.

Според литературата и препоръките на ENISA (2022a) най-пълният подход по отношение на защитата на личните данни е ISO/IEC 27005 (ENISA 2022a; Wangen et al. 2017). Тази рамка е подходяща за счетоводните предприятия, тъй като осигурява ясен и приложим метод, съответстващ на нормативните изисквания.

Оценката на въздействието върху защитата на данните има за цел:

- идентифициране на високите рискове при обработването на данни;
- оценка на тяхната вероятност и тежест;
- въвеждане на адекватни мерки за намаляването им;
- документиране на процеса и доказване на съответствие с регламента (Корф и Жорж 2019: 244).

Като алтернатива могат да се използват и други утвърдени методологии за управление на риска, например ISO 31000.

Придържането към одобрен кодекс за поведение или механизъм за сертифициране може да служи като доказателство за съответствие с Регламента. Поради тази причина длъжностното лице по защита на личните данни може да препоръча присъединяване към такива инициативи. Въпреки че Кодексът за поведение по своята същност е доброволен документ, чиято цел е улесняването на ефективното прилагане на Регламента в определени сектори или професии, към февруари 2025 г. в България няма одобрени документи в съответствие с изискванията на Регламента. Причина за това е липсата на

необходимите нормативни условия, а именно отсъствие на акредитиран наблюдаващ орган по защита на данните (чл. 41, пар. 1 от Регламент (ЕС) 2016/679).

В обобщение и заключение, осъществяването на контрол по съответствие със законодателството по защита на личните данни трябва да се разглежда не като еднократен акт, а като непрекъснат процес, който най-ефективно би могъл да се осъществи от длъжностните лица по защита на данните. Те трябва професионално, компетентно и в партньорство с надзорния орган да извършват предварителен/превантивен контрол в организацията. За тази цел длъжностното лице по защита на личните данни в специализирани счетоводни предприятия следва да притежава нужните знания, опит и лични качества. Те се формират на база предоставени адекватни обучения от организация, университет или друга акредитирана за тези цели институция. В тази връзка е подходящо да се изследва и анализира как към настоящия момент счетоводните предприятия изпълняват задълженията си в сферата на защитата на лични данни и опазване на информацията. Това позволява да се изведе по-задълбочено разбиране за необходимостта от въвеждане на квалифицирано длъжностно лице по защита на данните, както и от разработване на модел и процедури за съответствие с изискванията на законодателството, съобразени със специфичните потребности на счетоводните предприятия.

В рамките на втора глава се решават следните изследователски задачи, представени в уводната част на изследването:

- извършва се разграничение на счетоводните дейности в специализираните дружества на базата на извършваните сделки и събития с вътрешни и външни на отчетната единица лица. От всички външни лица по-задълбочен анализ се извършва на отношенията с клиентите, доставчици и някои други външни лица. От групата на вътрешните лица обект на анализ е персоналят на предприятията;

- проучват се подходящи практики по отношение на мерките за сигурност на персоналната информация, относими към счетоводния сектор.

ГЛАВА ТРЕТА. Изследване на прилаганите мерки и процедури по съответствие с нормативната уредба по защита на личните данни от специализираните счетоводни предприятия в България

В трета глава се осъществява системен анализ на прилаганите практики в счетоводния сектор, идентифициране на ефективни подходи за защита на личните данни и оценка на влиянието на дигитализацията върху информационната сигурност и поверителност. Това включва проучване на прилагането на добрите практики от счетоводителите за осигуряване на сигурност в съответствие с нормативните изисквания.

В изпълнение на целта на дисертационния труд в главата се представят три емпирични проучвания, проведени сред практикуващи счетоводители от специализирани счетоводни предприятия. Основната цел на проведените изследвания е да се съберат и анализират емпирични данни, които да допълнят теоретичния анализ и да подпомогнат проверката на авторовите хипотези. Те се фокусират върху влиянието на дигитализацията и използването на иновативни софтуерни решения в счетоводната дейност, както и върху рисковете за сигурността на личните данни и необходимите технически и организационни мерки за тяхната защита. За постигане на тази цел е приложен комбиниран подход, включващ две анкетни проучвания и полуструктурирани дълбочинни интервюта. Първото анкетно изследване е насочено към текущо прилаганите мерки и процедури по защита на личната информация от специализирани счетоводни предприятия. Целта на второто анкетно проучване е да анализира тенденциите в дигитализацията и иновациите в счетоводните предприятия и да оцени

свързаните рискове за личните данни, като разширява анализа чрез допълнителни количествени данни. Третото изследване, реализирано чрез полуструктурирани дълбочинни интервюта със счетоводители, има за цел да валидира и верифицира резултатите от предходните две проучвания и да предостави качествено обяснение на количествените резултати. Този подход позволява по-задълбочено разбиране на конкретни казуси, проблемни зони и добри практики, свързани с внедряването на дигитални инструменти и прилагането на изискванията за защита на личните данни в счетоводните предприятия.

В точка 1. Методология на изследването и авторови хипотези се представя методологичната рамка на проведените емпирични изследвания, насочени към анализ на въздействието на дигитализацията и използването на иновативни софтуерни решения върху счетоводната дейност и процесите по събиране, обработка и съхранение на лични данни в специализираните счетоводни предприятия. Включени са характеристиките на използваните методи за събиране и анализ на данни, критериите за подбор на респондентите, както и авторовите хипотези, формулирани въз основа на теоретичния анализ в предходните раздели.

На първо място, осъществява се авторово онлайн анкетно анонимно проучване на текущо прилаганите мерки и процедури по защита на личната информация от специализирани счетоводни предприятия, осъществено през периода 09.02.2021 – 08.05.2022 г. Анкетната карта е разпространена онлайн чрез Google Forms и е съставена от 44 отворени и затворени въпроса, групирани в четири групи. В проучването взимат участие 107 респонденти, подбрани на случаен принцип по метода на отзовалите се. Целевата група са представляващи счетоводни предприятия и нает персонал в тях, членове на професионална счетоводна организация – Институт на професионалните счетоводители в България.

Множество автори посочват, че не се дават ясни и конкретни насоки за съответствие с нормативните постулати (Hoofnagle et al. 2019), включително пълно описание на подходящи технически, организационни, документални мерки за предпазване на информацията. Регламентът препоръчва „редовно изпитване, преценяване и оценка на ефективността на техническите и организационните мерки с оглед да се гарантира сигурността на обработването“ (чл. 32, пар. 1, б. „г“ от Регламент (ЕС) 2016/679). Поради това идентифицирането на рисковете от обработката на индивидуална информация (включително киберрисковете) и оценката им представляват важен фактор в избора на конкретни мерки и практики за защита на личните данни. Тези практики включват криптиране и осъществяване на мониторинг, тест и оценка на ефективността от техническите и организационните мерки за сигурност. За да се анализират посочените фактори, се формулират следните хипотези, подлежащи на проверка в рамките на проучването:

(H1) Съществува статистически значима връзка между предразположеност на счетоводния сектор към кибератаки, водещи до теч на лични данни, и използването на криптиране на комуникацията по е-мейл;

(H2) Съществува статистически значима връзка между предразположеност на счетоводните предприятия към кибератаки, водещо до теч на лични данни, и наличие на мониторинг, тест и оценка на ефективността от техническите и организационните мерки за сигурност.

За проверка на изведените хипотези е използван X^2 анализ на статистически връзки и зависимости на Крамър.

Ограниченията на първото изследване, свързани с липсата на фокус върху възприятията на счетоводителите за киберрискове и заплахи за сигурността на личните данни, обуславят необходимостта от второ

проучване. То цели да разшири анализа, като изследва именно връзката между дигиталната трансформация в счетоводните предприятия и възприеманите рискове за информационната сигурност. Изготвена е нова анкетна карта с 14 въпроса. Използван е методът на отзовалите се чрез Google Forms приложение. Анкетното проучване е осъществено през периода 11.10.2023 – 19.11.2023 г. Целевата група са счетоводители, представляващи счетоводни предприятия и нает персонал в тях.

Хипотезата в проучването е изведена на основата на литературни източници, които изследват връзката между технологиите, управлението на риска и информационната сигурност в счетоводната дейност. Гарантирането на неприкосновеността на информацията за субектите на данни се превръща в приоритет, тъй като дигитализацията и глобализацията създават предпоставки за рискове от щети за физическите лица (Gonçalves et al. 2022; Lehenchuk et al. 2022; Datenschutzkonferenz (DSK) 2018). Предвид посоченото повишаването на киберриска, респективно създаване на заплаха пред неприкосновеността на личните данни от използване на дигитални инструменти за събиране, обработка и съхранение на информация в счетоводната дейност, е фактор, подлежащ на изследване. За да се анализира посоченият фактор, се формулира следната хипотеза:

(H3) Съществува статистически значима връзка между внедряване на дигитални решения на база нови цифрови технологии за събиране, обработка и съхранение на данни от специализираните счетоводни предприятия през последните 2 г. и повишаване на киберрисковете за поверителността на информацията в разглеждания сектор.

За проверка на изведените хипотези е използван X^2 анализ на статистически връзки и зависимости на Крамър.

Проучването се фокусира върху съвременно състояние на дигитализацията, автоматизацията и иновациите в счетоводните предприятия в България и риск за поверителността на личните данни от използване на нови технологии. Изследването не отчита фактори, които могат да оказват влияние върху дигитализацията на счетоводните предприятия, като географско положение на осъществяване на дейността, пол, възраст, трудов стаж по специалността и мотивация за повишаване на ИКТ знанията и уменията на счетоводителите.

За валидиране на резултатите от двете анкетни проучвания и събиране на по-задълбочена информация относно възможностите за повишаване и поддържане на професионална компетентност у счетоводителите в областта на защитата на личните данни е необходимо прилагането на подходящи научни методи. Те включват провеждането на дълбочинни интервюта с представители на изследвания сектор. Интервютата следват сценарий, който комбинира предварително определени въпроси, свързани с ключовите теми на изследването, с възможност за свободни отговори и разширяване на дискусията по конкретни казуси. По този начин се осигурява баланс между насочеността на изследването и гъвкавостта за изследване на нови аспекти, изведени от респондентите.

Полуструктурираните дълбочинни интервюта са проведени с 10 бр. участници в период 07.06.2024 – 16.06.2024 г. Изборът на интервюираните лица е на база тяхната професионална квалификация, професионален стаж в сферата на счетоводството и познания по отношение на защита на личните данни в специализирани счетоводни предприятия. Целевата група са практикуващи счетоводители, представляващи и управляващи счетоводни дружества или нает персонал в тях. Целта е да се анализират в дълбочина конкретните предизвикателства, свързани с внедряването на дигитални технологии и спазването на регулациите за защита на личните данни.

Полуструктурираните интервюта изпълняват валидираща и обогатяваща роля в рамките на методологичната стратегия на дисертационния труд, като осигуряват по-задълбочено разбиране и потвърждават емпиричната достоверност на формулираните хипотези.

В точка 2. Резултати от емпиричните проучвания се представят и анализират резултатите от проведените анкетни проучвания и полуструктурираните дълбочинни интервюта. Основната цел е да се обобщят установените тенденции, да се валидират формулираните хипотези и да се допълнят количествените данни с качествени наблюдения от практиката на счетоводните предприятия.

В подточка 2.1 се ***анализира връзката между оценяване и идентифициране на рисковете от обработката на индивидуална информация (включително киберрисковете) и избора на конкретни мерки и практики за защита на личните данни.***

На база събраните и анализирани данни и чрез използване на избраната методология за проверка на статистически връзки и зависимости се посочва, че съществува слаба статистически значима връзка между изследвания възможен риск за сигурността на информацията и криптирането, по отношение на електронната комуникация (вж. Таблица 2). При отчитане на наличие на по-високо ниво на риск за сигурността на данните при обработката (като неразрешено разкриване или достъп до прехвърлени, съхранявани или обработени по друг начин лични данни) проучваните предприятия предприемат подходящи мерки, съобразно законодателните предложения. Целта е да намалят, ограничат или изключат възможността на проявление на нежеланите заплахи.

Таблица 2. Проверка на хипотеза (H1) – Статистически зависимости между използване на криптиране на комуникацията по мейл и визията на респондентите за предразположеност на счетоводния сектор към кибератаки

Variable	d f	Level of Significance (α)	Chi-Square Value	Cramér's V	P-Value
Криптиране на комуникацията по мейл	1	0.05	7.47	0.26	0.006

n=107

Потвърждава се статистически значима зависимост между визията на респондентите за предразположеност на счетоводния сектор към кибератаки и наличието на изпитване и оценка на ефективността на създадените мерки в предприятията, въпреки че констатираната връзка е слаба (вж. Таблица 3).

Таблица 3. Проверка на хипотеза (H2) – Статистически зависимости между наличие на мониторинг, тест и оценка на ефективността от техническите и организационните мерки за сигурност и визията на респондентите за предразположеност на счетоводния сектор към кибератаки

Variable	df	Level of Significance (α)	Chi-Square Value	Cramér's V	P-Value
Мониторинг, тест и оценка на ефективността от техническите и организационни мерки за сигурност	1	0.05	3.90	0.19	0.04

n=107

В обобщение, изведените хипотези на основата на анализ на специализираната литература в Глава първа и Глава втора се потвърждават от резултатите от емпиричното проучване на специализираните счетоводни предприятия в България.

В подточка 2.2. се осъществява анализ на връзката между внедряване на иновативни дигитални инструменти за събиране, обработка и съхранение на данни от специализираните счетоводни предприятия и повишаване на киберрисковете за поверителността на информацията.

Анализът на събраните данни от второто анкетно проучване, основан на прилаганата методология за оценка на статистически зависимости, не установява статистически значима връзка между внедряването на иновативни дигитални инструменти за обработка на данни от специализирани счетоводни предприятия през последните две

години и нарастването на киберрисковете, засягащи поверителността на информацията. (вж. Таблица 4)

Таблица 4. Проверка на хипотеза (H3) – Статистически зависимости между внедряване на иновативни дигитални инструменти за събиране, обработка и съхранение на данни през последните 2 г. от специализираните счетоводни предприятия и повишаване на киберрисковете за поверителността на информацията

Variable	df	Level of Significance (α)	Chi-Square Value
Внедряване на иновативни дигитални инструменти за събиране, обработка и съхранение на данни през последните 2г.	1	0.05	1.24

n=212

В обобщение, изведената хипотеза в аргумент на анализ на специализираната литература в Глава първа от дисертацията не се потвърждава от резултатите на базата на проведеното емпирично проучване сред специализирани счетоводни предприятия в България.

Резултатите от второто проучване не отговарят на въпроса какво е основанието анкетираните лица да са на мнение, че новите технологии (облачни счетоводни решения и други) в счетоводната дейност повишават значително киберриска и поверителността на информацията. Извън обхвата на изследването е и причината за ниското ниво на цифрова грамотност, предвид че непознаването на специфичните технологични решения и инструменти възпрепятства приложението им

в разглеждания сектор. Последното е възможен фактор за слабото приложение на псевдонимизация и криптиране като подходящи средства за защита на персоналната информация. С оглед на изложеното възниква необходимост от по-задълбочено проучване, насочено към анализ на установените фактори.

За валидиране на резултатите от двете анкетни проучвания и събиране на по-задълбочена информация относно възможностите за повишаване и поддържане на професионална компетентност у счетоводителите в областта на защитата на личните данни е необходимо прилагането на подходящи научни методи. Те включват провеждането на дълбочинни интервюта с представители на изследвания сектор.

В подточка 2.3 се изследват възможностите за подобряване и поддържане на високо ниво на компетентност и професионални умения по защита на личните данни от страна на счетоводителите.

Резултатите от полуструктурираните дълбочинни интервюта валидират още веднъж заложените в дисертационното изследване хипотези, че оценяването на рисковете от обработката на лични данни при използване на нововъведения в счетоводството е предпоставка за избор на подходящи технически, организационни, документални и персонални мерки за защита на личните данни. Участниците в проучването потвърждават предположението, че тълкуването на специфичните нормативни постулати от счетоводителите е пречка за надеждно и ефективно прилагане на правилата по защита на информацията. Установяването на сертифициращи обучения от акредитирани организации за отговорните лица за защита на данните спомага изпълнението на задачите им и доказване на професионален опит и познания според нашето проучване. Изработването и присъединяването към Кодекс на поведение в счетоводния сектор се ползва с положителна нагласа за преодоляване на проблемите и пречките по съответствие с регламентацията от специализираните

предприятия. Резултатите от полуструктурираните дълбочинни интервюта предоставят полезна информация по отношение на информационните канали, чрез които счетоводителите се осведомят за новостите в сектора, за конкретни трудности, които са налични при разбирането на законодателството в сферата на поверителността, и за причините за твърдението, че са налични киберрискове от използване на дигитални инструменти за обработка и съхранение на персонални данни.

Проучването не анализира въпросите, свързани с превантивния и последващ контрол от страна на надзорен орган, и влиянието им върху мотивацията на персонала в специализираните счетоводни предприятия от задълбочаване на знанията и уменията в сферата на законодателството по защита на информацията.

В подточка 2.4 се ***представят обобщения от трите емпирични проучване и дискусия.***

Анализът на резултатите от анкетните проучвания и полуструктурираните интервюта показва редица слабости в практиките на специализираните счетоводни предприятия по отношение на защитата на личните данни. Установени са нарушения на принципите за ограничение на съхранението и отчетност, липса на оценки на риска и регулярни обучения, отсъствие на системни тестове на мерките, както и ограничено използване на криптиране и псевдонимизация. Причините за тези дефицити се свързват със сложността на нормативната рамка, недостатъчни дигитални компетентности, липса на доверие в ефективността на мерките и ограничени ресурси за обучения.

На тази основа се формулират следните препоръки, подредени съобразно конкретните изследвания:

От първото анкетно проучване:

- изготвяне на регистри за дейностите по обработка с ясно определени срокове за съхранение;

- провеждане на индивидуални оценки на риска по матрицата на ISO/IEC 27005;

- регулярни обучения на персонала относно политики, мерки и рискове;

- системно тестване и оценяване на ефективността на мерките за сигурност (чл. 32, пар. 1, б. „г“ от Регламент (ЕС) 2016/679);

- въвеждане на политики за криптиране на комуникацията и ограничаване на достъпа до данни, включително сигурно изтриване.

От второто анкетно проучване:

- повишаване на дигиталните компетентности и умения по ИКТ чрез обучения, организирани съвместно с доставчици на счетоводен софтуер;

- популяризиране на национални програми за цифровизация и възможности за финансиране на дигитални решения;

- развиване на знанията по киберсигурност и практическо прилагане на добри практики за управление на риска.

От полуструктурираните дълбочинни интервюта:

- по-широко разпространение на информация за обучения в областта на ИКТ, киберсигурността и защитата на данните чрез професионални организации и социални медии;

- провеждане на регулярни доброволни обучения, организирани от акредитирани институции с ясно определени критерии за сертифициране;

- разработване на Кодекс на поведение за счетоводния сектор от браншова организация, съобразен със спецификата на дейността и нормативните изисквания.

В заключение може да се обобщи, че макар текущите практики да не гарантират пълно съответствие със законодателната рамка, в сектора съществува ясна нагласа за подобрене чрез систематизиране на процесите, дигитална трансформация и повишаване на квалификацията.

Обобщените резултати очертават необходимостта от систематизиран подход, което налага разработването на Кодекс на поведение, съобразен със специфичните предизвикателства и потребности на счетоводните предприятия. Предвид предходното, в следваща точка се предлагат препоръки за разработване на кодекс, съответстващ на констатираните резултати и анализи от дисертационното изследване.

В точка **3. *Препоръки за разработване на Кодекс на поведение на счетоводния сектор в контекста на защитата на личните данни*** се взимат под внимание критериите за одобряване, които отговарят на чл. 40 от Регламента. Приемането за приложение на Кодекс на поведение от счетоводителите представлява проактивност към уеднаквяване на стандартите за защита на личните данни, като осигурява ясни насоки за добри практики в сектора. Кодексът може да се разработи от браншова организация, като ИПСБ. При условие че се разработи кодекс в съответствие с установените критерии, е възможно одобрение от надзорен орган, което гарантира неговата приложимост и съответствие с нормативните изисквания.

От направените изводи на база анализа на специализираната литература, анкетните проучвания и полуструктурираните дълбочинни интервюта, се извеждат ***препоръки за разработване на Кодекс на поведение за счетоводния сектор от професионална организация, по отношение на:***

- общи критерии и механизми за извършване на анализ на риска и на оценка на въздействието по чл. 35 от Регламента;
- описание на категориите лични данни и/или регистрите, съдържащи лични данни, начините на събиране, обработка и съхраняване на личните данни, включително и правното основание и описание на законните интереси на администратор и обработващ лични данни, когато това е приложимо;

- описание на гаранциите за добросъвестно и прозрачно обработване на лични данни;

- техническите и организационни мерки за защита и условията за прилагане на псевдонимизация на данните, ако е приложимо.

В рамките на Трета глава е изпълнена изследователската задача, поставена в уводната част на дисертационното изследване, за привеждане на препоръки за разработване на Кодекс на поведение, отчитащ особеностите при обработката на персонални данни в счетоводството.

Заклучение

Дигитализацията и новите цифрови технологии налагат присъствието си във всички сфери на съвременната икономика. В „някои сектори внедряването на иновации е по-бързо и лесно, отколкото при други“ (Димитрова 2021: 42). Счетоводният сектор осъществява дейността си чрез различни софтуерни технологии, но все още са налице бариери пред използване в по-голяма степен на иновации и автоматизирането на оперативни и рутинни процеси. От друга страна, внедряването на нововъведения създава рискове за адекватната и достатъчна защита на личните данни. Идентифицирането на възможните заплахи е предпоставка за избор и прилагане на подходящи средства за предотвратяване на неоторизиран и неправомерен достъп до персоналната информация и нарушаване на правата на физическите лица. За тази цел правилното тълкуване на нормативните изисквания и изграждането на ефективни процедури, мерки за сигурност и мониторинг, както и коректното идентифициране на потоците от индивидуална информация, са основата за съответствие със законодателната рамка и предотвратяване на възможни щети¹⁰. В този

¹⁰ за субектите на данни, за самите счетоводни дружества, за бизнеса като цяло

контекст ролята на длъжностното лице по защита на данните е водеща в осъществяването на превантивен, регулярен и административен контрол и консултации. Неговата професионална компетентност и личностни качества е необходимо да бъдат доказани, за да е възможно доверие във възможността му да изпълнява своите функции и задачи в полза на организациите, които са му възложили тази отговорност. От друга страна, създаването и одобряването от компетентен орган на Кодекс на поведение за счетоводния бранш в по-голяма степен спомага за съгласуването с нормативните постулати от счетоводителите.

Всички изброени фактори, подпомагащи българския счетоводен сектор в прилагането на законодателството по защита на личните данни, са детайлно разгледани и анализирани в настоящия дисертационен труд.

Направените изводи **от Първа глава** потвърждават *хипотези*, заложи в дисертационното изследване, че:

- дигитализацията и използването на нови технологични софтуерни решения в счетоводната дейност създават рискове за сигурността и поверителността на личните данни, с които боравят счетоводителите;
- идентифицирането и оценяването на рисковете от обработката на лични данни при използване на нови дигитални решения в счетоводството изисква използването на подходящи и адекватни проактивни мерки за защита на информацията на субектите на данни (например криптиране и други);
- тълкуването на сложния регулаторен режим за защита на личните данни от счетоводителите в счетоводните предприятия се характеризира с трудности поради липса на ясни, конкретни и изчерпателни насоки;
- ролята на счетоводните предприятия в България, в качеството им на отговорни лица по защита на данните, по предотвратяване на щети за организациите и физически лица клиенти, е от съществена важност за ограничаване на финансови и други злоупотреби и налагане на административни санкции.

Един от основните *приносни моменти* в **Първа глава** е задълбоченият литературен обзор на използваните определения в областта през призмата на счетоводството, и предлагане на дефиниция за понятията „данни“ и „информация“. Предложението за определения на понятията има полза за правилното разбиране, тълкуване и прилагане на сложния регулаторен режим в сферата на поверителността от счетоводителите, във връзка с изпълнение на техните задължения.

Втората глава представя изследване на специфичните особености при прилагане на режима за защита на личните данни в счетоводната дейност. На база събраната и анализирана информация в главата са изведени следните основни **изводи**:

- идентифицирането и оценяването на рисковете от обработката на лични данни е предпоставка за избор на подходящи технически, организационни, документални и персонални мерки на етап проектиране на системите и по подразбиране за съответствие с нормативната уредба по защита на информацията за субектите на данни (например криптиране и други);

- въвеждането на сертифициращи обучения от акредитирани организации за придобиване на актуални и достатъчни знания от длъжностните лица за защита на данните гарантира в по-висока степен изпълнението на задачите за поддържане на достатъчно ниво на защита и сигурност от организациите;

- разработване и придържане към Кодекс на поведение за счетоводния сектор способства изпълнението на задълженията по законодателството в сферата на защита на личните данни, отразявайки спецификите на отрасъла.

Във **Втората глава** от проучването се формулира препоръка за възприемане на подходяща за счетоводния сектор матрица на рамка за оценка на риска от обработка на лични данни, което подпомага счетоводните предприятия в метода на изпълнение на техните задължения. В допълнение, на този етап се проучват одобрени за

приложение практики за обучение на длъжностни лица за защита на данните в някои европейски държави. На това основание се изразява позицията длъжностните лица по защита на личните данни в българските счетоводни предприятия да имат възможност за доброволно сертифициране от акредитиран сертифициращ орган, както е предвидено в ЗЗЛД и ПДКЗЛД. Обученията е подходящо да се извършват по одобрени образователни програми и с ясни критерии за повишаване на знанията, уменията и доказване на професионалната квалификация за упражняване на професията след полагане на формален изпит. **Основен принос** е предложеният модел за описване на регистрите от обработката на персонална информация на основата на извършваните сделки и събития с вътрешни и външни на отчетната единица лица.

В **Трета** глава е направено емпирично проучване на прилаганите мерки и процедури по съответствие с нормативната уредба по защита на личните данни от специализираните счетоводни предприятия в България. Въз основа на резултатите от анкетни проучвания и полуструктурирани интервюта се извеждат **научноизследователски приноси** с практическа приложимост за счетоводните предприятия.

На **първо** място, идентифицирана е пряка зависимост между извършването на формализирана оценка на риска и прилагането на конкретни защитни мерки. Това дава основание за прилагането на вътрешни методики за оценка на риска като условие за избор на подходящи технически и организационни решения – практика, която може да бъде внедрена както от малки счетоводни кантори, така и от големи дружества.

Второ, обоснована е необходимостта от въвеждане на доброволни сертифициращи обучения за длъжностни лица по защита на данните. Тези обучения следва да се провеждат от акредитирани организации, по предварително одобрени програми, и да завършват с формален изпит. Това предложение открива възможност за стандартизирана

професионална подготовка, съобразена с изискванията на законодателството по защита на данните и да бъде прилагано като добър пример в рамките на професионалната общност.

Трето, формулирани са практически насоки за разработване на Кодекс на поведение за счетоводния сектор, който може да бъде разработен и приложен от браншови организации. Кодексът включва механизми за идентифициране на рискове, категоризация на данните, избор на подходящи мерки за защита и гарантиране на прозрачност при обработката на лична информация – инструменти, които могат да се превърнат в утвърден професионален стандарт в сектора.

В обобщение и заключение, дигитализацията в счетоводната дейност води до нарастване на рисковете, свързани с обработката на лични данни на физически лица. Специализираните счетоводни предприятия често не разполагат с достатъчни ресурси и вътрешни механизми за адекватна оценка и управление на тези рискове. Ограничената осведоменост на счетоводителите относно нормативните изисквания и възможностите на съвременните технологии допринася за несъответствия с правната рамка и увеличава вероятността от пробиви в сигурността и нарушаване на поверителността. В дисертационния труд се идентифицират ключови зависимости между оценката на рисковете и прилагането на подходящи защитни мерки, като той предлага практически приложими насоки за подпомагане на счетоводните предприятия при вземането на информирани решения. Допълнително е аргументирана необходимостта от сертифициращи обучения за длъжностни лица по защита на данните, провеждани от акредитирани организации, с оглед повишаване на професионалната компетентност и устойчиво прилагане на принципа на отчетност в сектора.

Потвърдените хипотези в дисертационното изследване обосновават тезата, че дигитализацията в счетоводството поражда рискове за личните данни, които изискват системен правен анализ и прилагане на

принципа на отчетност с цел изграждане на ефективни практики за защита на информацията.

В следващи изследвания е подходящо да се анализират познанията на представляващите и наетите лица в счетоводните предприятия относно възможностите на съществуващите технологични решения за анализ и обработка на данни. Това е особено важно, тъй като забавянето в процесите на дигитализация и автоматизация може да произтича от липса на информираност или неразбиране на техните функционалности.

Дисертационният труд може да послужи като основа за доусъвършенстване и развитие на по-нататъшни изследвания и бъдещи разработки по темата, свързана с възможността за внедряване на иновации в счетоводния сектор и отражението им върху защитата на персоналната информация в контекста на приложимото законодателство.

IV. Списък на публикациите, свързани с темата на дисертационния труд

1. Студии

•МИТКОВА, М. 2021. Практико-приложен анализ на обработването на лични данни в счетоводната дейност. Научни трудове, т. 13, МВБУ – Ботевград, с. 122 – 158. ISSN 1313-0846

2. Статии

•МИТКОВА, М.; ГЕОРГИЕВА, Д. 2022. Изследване на същността на счетоводните дейности в контекста на защитата на лични данни. Научни трудове, т. 14, МВБУ – Ботевград, с. 93 – 107. ISSN 1313-0846

•МИТКОВА, М. 2023. Внедряване на дигитални инструменти и иновации в счетоводната практика – възможности и перспективи.

ИДЕС, бр. 3. [онлайн]. Наличен на: <https://www.ides.bg/e-journal/2023/issue-3/03-2023-milena-Миткова>.

3. Доклади

•MITKOVA, Milena. 2025. European integration and the need to use innovative technologies in accounting, Economic Development and Policies: Realities and Prospects. European Integration, Convergence and Cohesion. Sofia: ERI at BAS, p. 426-430, ISBN 978-954-9313-27-7

V. Справка на основните приноси в дисертационния труд

Като основни приноси от дисертационния труд могат да бъдат обобщени следните:

- извършва се задълбочен теоретичен анализ на понятията „информация“, „данни“, „лични данни“ и се предоставя дефиниция за счетоводни цели на „данни“ и „информация“, в контекста на нормативната уредба за защита на персоналната информация;

- в теоретико-приложен аспект се предлага модел за описване на регистрите от обработката на лични данни за счетоводния сектор, на основата на извършваните сделки и събития с вътрешни и външни на отчетната единица лица;

- идентифицирана е пряка зависимост между извършването на формализирана оценка на риска и прилагането на конкретни защитни мерки. Това дава основание за прилагането на вътрешни методики за оценка на риска като условие за избор на подходящи технически и организационни решения – практика, която може да бъде внедрена както от малки счетоводни кантори, така и от по-големи дружества;

- обоснована е необходимостта от въвеждане на доброволни сертифициращи обучения за длъжностни лица по защита на данните. Тези обучения следва да се провеждат от акредитирани организации, по

предварително одобрени програми, и да завършват с формален изпит. Това предложение открива възможност за стандартизирана професионална подготовка, съобразена с изискванията на законодателството по защита на данните, и да бъде прилагано като добър пример в рамките на професионалната общност;

- формулирани са практически насоки за разработване на Кодекс на поведение за счетоводния сектор, който може да бъде разработен и приложен от браншови организации. Кодексът включва механизми за идентифициране на рискове, категоризация на данните, избор на подходящи мерки за защита и гарантиране на прозрачност при обработката на лична информация – инструменти, които могат да се превърнат в утвърден професионален стандарт в сектора.

VI. Декларация за оригиналност

Декларирам, че настоящото дисертационно изследване е изцяло авторски труд и не са ползвани чужди публикации и разработки, в нарушение на авторските им права.